

Hyvinge 5 te maj

H.F:

Just nu, på väg till H.fors, fick jag Ert brev på stationen, allt innehåll med - jag tackar Er. Jag tror det är dåliga tider. Innehållet kunde ha blivit där, jag hade tänkt säga det, det får vara till en annan gång. Ja, det är den största glädje när någon tycker om det - ens arbete. Mer sedan

E.t.

H.S.

[Postkort]

-5.V.19 [Poststämpel]

tisdag afton

sent.

6/V-19 [E.R.]

H.F.

Ni har sändt mig ett så fint brev om en mänska som förstår att man ville något vackert - och hon har alla dagar suttit framför Edra tavlor - Dem måste man älska om man en gång trädt in i deras verld - och från dem skall det komma som åter gör konstens verld skön. Ni behöver ej tänka på något annat Ni skall få se att allt annat kommer.

Tack för Fr. S.'s hälsning (= Mamy Lilius, ego) Nu skall jag somna, är trött efter resan H.

onsdag morgon.

2 dagar i staden för små uppköp -till de större sägs det ja i princip men nej när det skall ske. Såg M's sjelvporträtt, bra, något i det, och Hannas studier. Om jag dömde endast av dem vet jag ej om hon skiljer sig från mängden men i kamratporträtten fanns mycket, mycket fint, karaktär. Hon går nu upp i kamratlivet. Jag börjar tycka det är synd om Måns, hans röst är skarp och hård, han har intet varmt att hålla sig till - går upp i Hannas liv har inte lust att måla "sen Hanna kommit så långt."

Intet hörs av porträttet - jag skall försöka få några arbetsdagar för landskapet, men mycket väntar på mig här.

När jag kom hem, hvilken glädje, tavlorna mötte mig, de voro där och det var mycket mer som mitt hem. 'Gärdet'

som lever upp i sitt rätta ljus. 'Den blå' som vill råda ensam om en för att ge sin skönhet och 'Vägarna'. Den har alltid något kvar att ge, det är något mystiskt, och fint varmt fylligt behärskar den rummet - mig - den är en outtömlig brunn. Nu ser det ut som om inga tåg förde från Hyvinge till norden - jag ville vara där (i staden) kl. 12.30 - tåget susade förbi! Så göra alla som gå till Torneå - U.borg och därifrån de "passera". Och hur är det med posten? jag skall fråga, endast morgonutdelning är här och på aftonen skall man arbeta, laga kvällsvard, kan ej gå ut.

Det låg en bok på mitt bord när jag kom hem, tack. Den sändes snart hemåt, Ni skall ju packa in allt före resan. Tisdag 22 dra, 1/2 9 morgon, sändes ett brev ^{U.borg} härifrån till Er venissage - det önskade bara lycka, intet annat av vikt i det.

Nu är det min fröjd att Ni målar, och så vackra motiv jag vet att stjärnan blir så vacker, och mänskorna på jorden i våraftonen.

Den vita staden också. Ni skall ge det som för konsten in på en ny väg, och skönheten skall bo ibland oss.

Håll ut ett par år och allt reder sig.

Hvad landskapet var vackert, på vägen, tegar, tegar som vände undan och undan, fjolårsgräs, och himmelblått vatten i diken och vatten samlingar, gula blommor och vitsippor

När "villan" är färdig, tager jag "Kerttu" - men kan jag göra något, det har ej varit ro i år att tänka på konst.

Nu är jag den "som ikkje vann"

Eder tillgivna

Helene Schjerfbeck

Jag vill säga om Er konst att mamma ser mer,, mer och mer
i 'Vägarna', Frk. L. satt hos Edra tavlor hvar dag - så
skall det gå med alla.

söndag morgon halv 8.

11-5-19 [E.R.]

H.F.

Boken avgår i dag för att innehållet skall nå Er i tid, vill Ni ej behålla den lilla småsaken från mig - men man får ej obegränsat köpa - kanske en annan gång. Fläcken förstod jag ej att söka där och törs ej be att få byta. Om boken skall jag tala en annan gång när det är mer tid - Ni hade en mening. Ja, barndomsminnen ha makt, och en annans olycka har makt.

Tack av hjärtat för brevet av den 9 de, Ni talar allvarsamt och djupt till mig 'Livströtthet' det är det farliga ordet jag ofta tänker på nu, man är gammal och har länge väntat, ej på pengar och erkännande (som var kärt att få), men på arbetsdagen. Allt är söndrat hela dagen - tanken tröttnar.

Nu skall jag berätta något gladt, vi talade om sommaren här och mamma tyckte jag kunde fara till Ekenäs 'för min hälsa ett par veckor eller månader'. Hon såg så kry ut när jag kom från staden - och jag vet att en hvila, att vara ensam, skulle göra henne godt - om hon i juni tager det gladt som nu så reser jag.

Jag har en modell där som drager mig

Jag har mycket att säga om modeller och deras själ, Ni har så rätt - en annan gång - Får ej ro, posten går halv 10.

Er tillg. HS.

Tack för 'Stjärnan' en till i min lilla kära samling.

13 maj -19

H.F.

Jag tänkte fortsätta mitt brev sednast, om modellens själ, och om att man måste känna något för att måla dem - allt det Ni sagt så vänligt, förklarat för mig, och om 'Sångerskan' som gav mindre för hvar gång, studerad pose studerade fraser - jag borde ha målat henne som häxa. Och ändå vet jag hvar skon klämde - det var mig bara inte sympatiskt och allt blev derefter - och den lilla måleriska tager jag inte nu.

Nej, vet Ni, nu blåsa vårvindar genom mitt rum och man lämnar allt bakom sig och ser framåt, längtar - det har varit livet - längtan. Var det Er bok 'Aika' talade om?

Ni skrev så snällt sist Ni ville lugna, trösta och Ni har gjort det - sorgen är densamma men man är som ett barn man vill ha ett godt ord och leker så vidare igen. Allt det svaga dåliga ser jag, men nu drömmer jag åter om 'Ulla' hon som har det vildinnetligt sömniga, inåtvända - kultur-flickan är så pigg och utåtvänd där blir ingen mystik.-

Nu vet jag ju Ni skall resa och inte skriva brev, en annan gång säger Ni mig om en dålig målning kan ha ett vackert uttryck. En kvinna ville att jag skulle värdera en tavla som hon skulle sälja, italienskt plankstrykeri som sjömän hämtat men ett så nätt huvud!

Där är det, han hade inte 'yrkesutbildningen' han hade bara tyckt en stund att det var roligt att måla ett litet ungt huvud.

Miss Siddal och Rosetti vet jag ingenting om, men det finns underligare, ofattbarare saker^x, tanken kan ej förstå, endast förneka. Tanken - Ser Ni, här är litet ro igen man stannar och minns att det finns en själens värld.

Hvad ville jag säga om boken, jo - hur kan det vämjeliga få makt? Om inte det vämjeliga rör vid ens djupaste samvete och där är makten. Och barndomsminnena - de ha format en de ha makt. Aldrig har jag talat om dem. Vet Ni jag tänker ibland på flickan som sade 'Ni är stolt', och det gör mig ondt. Hon grät också.

På mitt bord står en Daphne bukett, "Näsimarja" rödviolett, som Dr. C. stack in genom fönstret i går, plockad på hans sjukfärder. Den hämtar något av kärr, av orörd natur som lockar.

Men jag skall till den lilla staden.

14 maj

Ni skriver till mig och håller mitt huvud uppe över vattnet. Ni gör det så snällt och så bra - hvad jag fått mycket i livet. Vet Ni att jag förr tänkte, och än, att det man gör för andra det är livets mening - så kom Ni och talade om konsten, jag var rädd att det var estetik. Jag var rädd då det började draga, fresta, något man ville för sig sjelv, det blev strid - men nu är det ju ändå alltid själen Ni talar om ej det yttre, och det går väl ihop. Jag kunde ej säga det förr.

Kanske får man ändå tänka på det ens hjärta dragas till - nej det får ej tagas ifrån en.

^x tror jag

Och jag ser nu hvad tavlor ge, Edra.

Tänk Er, förr tyckte jag Er teckning ej var så stark som det andra hos Er - den 'gula' har kommit mig på andra tankar.

När har Frk. Lilius varit i vårt hem - roligt att det finns sådana människor.

Ofta har jag undrat hur Er Faster mår, hon talade så rättfram med mig, om sina bekymmer, sina ögon, det var så trevligt att hon gjorde det.

Jag sänder ej Alienus beskrivning på svensk tull m.m. det är roligare att pröva allt sjelv

Måtte Ni få en ljus, frisk tid

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

afs. 15 de maj

söndag

18-V-19 [E.R.]

H.F.

Ni vill verkligen veta hvad jag tankte [Sic!] om boken?

Att den verkade utomordentligt starkt.

Och ändå var jag först helt förvånad, upprörd, över att förf. valt en sådan vämjelig en med banala fraser till 'den starkare'. Sedan när predikanten går, med sonen vid handen, började jag ändå förstå att det var en impulsiv mänska, en fri, allt som värkar starkt. Jag talar om innehåll det psykologiska (?), den är nog helt och fast skriven. - Det han förstör de tvås förhållande till hvarandra, det var svagt från början - "kanske du inte tycker om det", "kanske du vill något annat" de stå främmande gentemot hvarandra.

Och hvad skulle jag kunna säga om modellens själ - de sitta där och några ge något som finnes omkring dem, strålar ut från dem, som gör allt mjukt och som man vill måla. Man vet också ibland hvad de tänka, men där är hos mänskan mycket mer än hon tänker, sådant hon inte vet om. Hvad vet man om en själ i dag, i morgon, tills dammarna brista och man vet.

När man målar är nästan allt omedvetet, efteråt ser man hvad man gjort, och ofta upprepar man något för sig, idiotiskt medan man målar - är det kanske för att hindra tanken att störa en?

Ni som skriva, det är en annan sak, det är med ord Ni måla.

Jag har åkt i en kupé med 2 ilalienska [Sic!] damer en halv natt, när morgon grydde visste jag allt om den ena, och hon hade blott legat tyst, orörlig timme efter timme. Jag såg hur hon såg på allt som skedde i kupén. Men det var inte hennes själ, det var hennes historia, det hon kände. Den lilla "måleriska" tror jag är mycket inbunden, hon har smak, skönhetssinne, och lider helt säkert av sin fattigdom, missunnar troligen men behärskar sig. Om jag fick en hattmodist att taga henne, hon är ej mycket begåvad tror jag. Det är som hade man deras öde på sitt samvete, modellernas, och jag har mångas.

Har målat en studie av två äpplen, och vet nu hur den skall göras - får vänta tills den torkat. Allt ännu för kallt att sitta ute och måla 'villan'. Hvad Ni måste ha kallt där. Nu är väl "den vita staden" färdig. Ni skrev för mycket godt om mig men tack.

När Ni bad mig köpa märken var jag så glad att kunna göra något för Er, och jag tänkte på de böcker, monografier. det kunde köpas för det, var bara glad. En annan gång får Ni betala, men Ni måste be mig göra allt hvad jag kan - allt är så begränsat för mig att det är en fest att kunna, få, göra en liten tjänst.

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

Bränn de många breven, håll ett par om Ni vill.

21/5

1919 [E.R.]

H.F.

Bara en hälsning med på färden! jag följer Er i tanken i den ena staden efter den andra, och längs det gröna vattnet^{x1} upp mot renare luft i fjällen.

Ert brev, som ej förtog hoppet om flera, fick jag tisdag - hvad det är tungt för många att leva, just de som ha möjligheter till all lycka. Hvarför?

Kanske för att vi döma hvarandra.

Jag ser tillbaka - hvad där är för en rikedom i mitt liv, så mycket av sorg och lycka.^{x2} Och andra säga "hvad livet gav litet". Det är så underligt.

I går ett kort från Akademiska Bokhandeln Guyskatalogen finns ej, det sägs i Paris att det verk Ni har är det enda de ha, nu endast antikvariskt och 100 fr. dyrare där. Det trycktes 500 exempl. och klichéerna förstördes - en sådan lycka att man fick då. I dag åter ett kort, den monografi Ni var snäll och beställde finns ej heller, är utsåld.

Ni borde ändå resa till Paris!

Nöje, lycka önskas Er på färden nu

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

^{x1}Det sägs att Josephson målade 'Strömkarlen' där.

^{x2}nu också.

10 de juni är adressen troligen

Ekenäs

poste restante

Ännu ett ord om brevet - kanske lever hon "helt". Helt olycklig, nej hon har något att ge.

Jag vet för litet för att tala om det -

Hyv. 23 maj

H.F.

Ni har sett så mycket vackert och målar det - jag tycker nästan det är synd att Ni skall resa. Men tavlan är fort färdig. Här bruka utrikes (svenska) pass aldrig komma förrän just vid avresan, därför tror jag Ert kommer. Det var ett vackert motiv, det sista - och roligt att höra om Er "framtid".

Den 10 de blir här klart att resa - om det nu verkligen kan bli av -

E.t. H.S.

[Postkort]

23.V.19 [Poststämpel]

Hyvinge onsdag

28-V-19 [E.R.]

H.F.

Jag fick ett kort och ser att jag ännu hinner skriva ett brev.

Hvad jag förstår Er sinnesstämning väl - Ni ville sitta tyst och se på landskapet från kupéfönstret och så erbjudes det sällskap - En fröken här har erbjudit sig att följa mig till Ekenäs - en lång tid skulle vara förstörd, tagen från målartankar just när man res [Sic!] undan allt som drager en därifrån! Att de ej förstå fast man sagt det otaliga gånger. Jag måste få resa i fred. -

Och Ni reser undan daglig tennis o.a. som man ej orkar kämpa emot.

Hvad jag är glad att det verkligen blir av! och om det krånglas i Sverge (Alienus fick sitta en dag på tullen) så får Ni kanske en vecka mer i Gausdal, om de nu skulle tycka det vore bra och om Ni trivs. Andra herrar tycka där är förskräckligt tråkigt, de som ej se naturen, och först ser det ju kalt ut.

Wasakorten gav de utan att jag begärde, och om de ge i dag igen kan det hända att de resa norrut, det är ju aldrig någon förlust. Här känns lätt i sinnet, Ni vet hvarför. I dag ett brev från "Stenmans" de föreslå nya inköp, målningar eller teckningar. Nu finns ju ej mer än ett par små teckningar, men jag kan visa i höst något, och Ni kan kanske

råda först, i augusti.

Hvad Ni ser allt vackert där uppe, skada att Ni ej fått ro. Och, vet Ni, aldrig har Ni mer att skriva om än där, från resor mycket intressant, trevligt, men Nordens skönhet, som Ni givit med fulla händer är det bästa brev!^x

Jag är rädd Ni aldrig mer får den ro Ni skulle ha där, kampen för den tager så på - förströr.

Den sista tavlan Ni såg, och ej hann måla, var vacker, den har jag i sommar att tänka på.

Nu just väntar jag en modell för att göra flickan med grön mössa färdig, hon kommer ej - 1 sta juni börjar packning och affärer som måste ordnas.

Hvar dag kommer fröken som hjälper oss med matanskaffning och som frågar så mycket. Nu vet jag hvarför Paris var så behagligt, fransmän fråga en aldrig om något. Man har fred, är fri.

På resan får Ni detsamma, lugnet - den som en gång fick komma ut. Jag har sett på Manet dessa dagar tycker mest om 'Absintdrickaren' o. ett par andra och resten har jag lämnat bakom mig, begär nu annat - -

Målar ibland i tanken i Ekenäs - hvilket jag ej borde göra, skulle taga allt som det kommer - och det måste man sedan göra ty intet blir som man tänkt.

Stenmans brev ger en viss ro - kanske går det i framtiden!

Nu skall jag taga det litet lättare, ställa det så bekvämt jag kan, ej göra annat än måla - där - och hålla mig undan

^x också allt som rör Er är roligt att få - och konst!

min slägt.

Här är den vackraste tiden nu, häggen slår ut, allt är fint grönt det är ljuvligt att sitta en stund ute.

Om bara inte prosan denna vinter lagt sig så tung omkring en, man orkar ej hålla sitt huvud uppe

Detta är det samma som förr i brev, alltid detsamma. Glad resa!

E.t. H.S.

Modellen kom ej - jag har varit vänlig och hon tycker hon kan komma när som helst, hon har alltid gjort så.

Hyvinge 1 juni

1919 [E.R.]

H.F.

Avskedsbrev från Torneå - nu sitter Ni på tåget mot södern
- och allt börjar skimra i grönt! och hjärtat blir lätt!

Så är här med, berusande doft av hägg, lönn, pil, och vått
och ljumt.

Och mamma har varit så rask denna sista tid - hon är fet,
hennes nya hår växer svart ger en mörk ton åt det hela.
Hon får nu hvila en tid och tycker i grunden det är skönt,
hon behöver det. Jag får oro, arbete hoppas jag - och får
ledsamt i Ekenäs minns hur där var sist.

Om Ni ändå ville - kunde - vara min gäst där några dagar,
eller ett par, vara så ensam Ni vill, göra hvad Ni vill,
välja ett rum! Jag är djärv som tänker och säger det. Redan
längtar jag efter brev -

Och längtar att läsa något ur Balzac skall jag söka få,
ögonen äro bättre nu. Jag skrev sist inte nog om hvad man
tänker när man målar - man tänker i färg, arbetar ut, ändrar
många gånger tonen, ytorna, inte precis med beskrivande
ord - Ni vet sjelv. Därjemte sjunga många målare halvhögt,
och det är en rytm, alltid densamma, som jag upprepar tyst,
eller någon strof av ett poem

"Vill du drägten bära

Som Tora Hjortur's var," etc

till exempel

idiotiskt!^x

det är troligen för att hindra störande tankar att komma.

- - -

posten har kommit - och det är jag som hindrat Er avresa
- hur kunde något sådant få ske -

Jag var så glad för Er och Edra få räknade dagar äro förspill-
da! Ni har åter packat. Ni har skrivit, offrat Ert eget,
jag gråter.

Jag ber Er så bevekande sälj mina tavlor om Ni kan och
res till Paris, livet är mer än de. Tack för allt hvad
Ni gjort - allt är bra.

E.t. Schjerfbeck

Kanske Ni ändå hann resa den dag det var ämnat - hvad jag
hade för en skräck!

Hvad skall jag, en gammal målarinna, i Köpenhamn, jag visste
inte av det. Men bra har Ni satt ihop kollektionen, endast
Sjelvporträttet 1912 förstår jag ej alls. Mycket blir väl
bortlämnat. Tänk, jag trodde det nu var slut med mitt uppträ-
dande.

Denna vecka målas bara på Villan och packas - här är regnigt.

Nu andas Ni ren luft.

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

En hälsning till videbuskarna.

^x Men blir där ej då något sagt? E.R. [E.R.]

Hyvinge. 6 juni -19

H.F.

Tron på människor hade den unga målaren, på det goda - ja, om man alltid hade den kvar! Nej, jag vill ej mista den, jag vill sitta vid fönstret i min gränd och tro på hvar och en som går förbi, att det är en mänska som lever ett liv, lyckligt eller olyckligt, men djupt. Naturen den är alltid sig lik man tvivlar ej på den.

Till Paris - naturligtvis - det som ger den största kraft och flykt åt penseln, just nu behöver Ni det.

Jag tycker nu att den som ej gått en novemberdag längs kajerna, ej stått och sett vattnet röras en vinterafton den har ej sett Paris. Våren är inte allt där, om vintern arbetar man lever man, sedan drages man bara ut. Februari tyckte jag kanske minst om. Här har jag sålt något och här ligger ett tusen avlagt av arvet. Jag säger det nu för den händelse att Ni ville stanna 4 veckor i Gausdal, taga det grundligt när Ni gjort den långa resan. Det ser fortfarande ut som om jag skulle resa.

Jag tänker på den lilla flickan med brickspelet, hon som är nöjd och sund (sinnet) och god, hvad ger ej en sådan "bellis". Att se en som är nöjd, lugn det är hvila, det är lycka.

Man får lust att måla när Ni skriver om de ungas konst. Det var Leander Engström jag tänkte på sist när jag betraktade Manet och han förde mig bort från M. som ändå "är målare",

det var det nya som oroade - jag märker att jag verkligen tycker om det nya.

H.bladet 3 juni
Nyss lästes Olaf Homens svar på doktorsfrågan - litteraturen i 19 de seklet är romantisk. Realism, naturalism är bara små skiftningar. Romantik därför att alla längta till något utöver det som är - till vilda länder med ny civilisation, eller utan, världsförbättring - alltid bort från det som är.

Kanske är det därför Italien tynger mig så, där är ingenting mer att längta efter, allt är fullkomligt - och de gamla greker, de voro alltid nöjda med jorden, längtade ej, jag stannar aldrig länge hos dem, längre hos medeltidsmannen. Här har aldrig blommat så rikt som nu - utom rönnen som är utan blom - och lantmannen är nöjd. På Tavastön blommar Calypso, den är räddad, var döende när den f.. [Sic!] , genom grodans ständiga sparkande tror jag.

Detta är mina små händelser, Ni är ute bland de stora och sen' Paris -

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

Vet ej om man får lägga frimärken i brev.

Det var Klara kyrka Ni bodde vid - jag kände igen stämningen.

Det är ändå roligt att ha ett nytt äventyr - Köpenhamn!

Ekenäs

till Gausdal [E.R.]

S.Strandgt. 13

11/6 -19 kl.1

H.F.

Nu är Ni där - och tack för brev från St.holm, det var lyckoton i det - målaren - direktören - tandläkaren - prinsen - alla, konstentusiaster som Ni - Ni har redan haft nog av Er resa

Jag tyckte inte om det gröna vattnet, men en stor målare kunde måla ett gräsgrönt träd över det smaragdgröna - Ni är den mannen.

Och Ni talade mycket med Leander Engström, han som Ni en lyckans guldgosse från ett land utan slagskuggor Minns Ni att v. Gogh lämnade bort slagskuggorna i sitt rum i Arles för att de störde tonen. I norden är det färdig tavla - allt.

Och Ni är nu i den flacka! öppna naturen - när jag kom därifrån var det länge som om jag stått i andra våningen och sett ned på gatan, var inte riktigt med, levde i något bättre.

Kom i går kl. 2 till Ekenäs, fick samma afton det rum jag önskat, det med clair-obscure, vid fisktorget, fick matfrågan ordnad för en tid (rummet blott till början av juli, det var lovat åt andra då) och fick löfte om den modell jag ville ha. 'Ulla', hon är vackrare i år - hon kommer i morgon halv 11. Allt är bra - utom det jag lämnade -

Jag har beställt åt mig en Balzac, om jag sedan får Verlaine
tages den - Ni sade att den ej fanns för ett år sedan.

Det var så vackert på vägen granarna som guld, i grönt,
ängsull och pors helt hvitt på marken.

Det hvilar sinnet att se. Här är aldeles som förr nu går
jag till brevlådan midt emot Ert kyrkfönster Mamma bad
att jag skulle skriva om Er också. Måns har rest, han visste
inte hvart, bara att han skulle fara i 'karjavaunu'. Jag
önskar Er hvila efter färdens rikedom

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

Ekenäs 14 juni -19

H.F.

I dag kom Göteborg o. Kra breven - midt i denna hetsjakt för konst och brödkort tager Ni tid att skriva till mig! Jag skulle ej uppfatta något mer när jag sett så mycket på 6 dagar - min ensamhet som Ni prisar är det enda som passar mig. Och så mycket goda tavlor skulle föra mig på en massa goda vägar - och det skulle bli ingenting - en bild då och då är det mesta jag tål - och brev - det är roligt.

Jag hade mycket roligt åt prinsens galleri och lakejen - han tyckte väl som Ni att man "blev varken glad eller ledsen". Sådant samlar en prins, sådant som ingen 'blir glad åt', det skulle vara sådant som de hata och skräna åt eller bli glada. Det står i bibeln "om du vore varm eller kall skulle jag tycka om dig, men nu är du ljum och jag skall spotta ut dig" Mycket vackert har Ni talat om, av Arosenius och Engström^x - jag har en gång sett en bild av den med trollet, mins den nu, den andra 'Madonnan' var visst vacker med. Men den med trollet var ohygglig, som livet kan vara om man tager 'hvad som helst' - jag läste nyss att den är lycklig som kan tänka på sin kärlek utan hat - efteråt. - Er vishet om ålderdomen slår in, tänka på arbete som är roligt, inte på hvad man sjelv är, det håller en kry

^x har ej sett något av Harald Sohlberg, som jag minns, namnet låter bekant.

Det är lördag afton, skumt i rummet, man ser ej skriva - på bordet en röd-röd pelargonia, där bakom fönstret mid [Sic!] emot med två ölflaskor som skylt, det är så Aroseniuskt Hela huset är Aroseniuskt mitt rum med en gulaktig dager, mild, och dess gamla läderstolar på ett omålat golv. I farstun taga två rödmålade små stolar och ett brunt litet bord emot en, en fullkomlig A-tavla som jag försökt måla på glansigt papper - det går ej, det skall vara ton. Ulla är icke alltid bra hon måste ha värme, hetta, för att få sin glödande indianfärg, kopparfärg hon är kreol, född i San Francisko [Sic!].

Den första veckan har gått med mycket gående naturligtvis först i dag fick jag koffert och staffli från Hyvinge, och allt som skall ställas om tager tid - tråkigt att jag så snart måste söka nytt rum - men det fås i år. Jag trives så bra i detta, Ni har rätt man måste sitta så, ensam en stund, det är en välsignad sak - och om jag får ett arbete gjort är det nog.

Jag skrev till Gausdal, visste ej om Ni hann springa till posten i städer. Nu är det 14 dagar sedan Ni for, jag har tänkt hvar afton 'nu är Ni där - och nu där' Mamma mår bra, hon skriver och skickar varmbröd. I morgon, söndag, skall Ulla till landet - jag väntar ännu min duk som skall spikas upp, en icke absorberande, köpt duk.

I detta rum står allt i en gul ton, i hela rummet bara några dagrar, ett par föremål glänsa, ta en dager, det är vackert. Kanske är det bra att den korta tiden just här driver på arbetet - kanske inte. Jag känner mig nöjd

- fast ett par saker (kraften) kunde vara bättre - om nu bara allt kom, man fick börja I år behöver jag ej koka, en gumma hämtar färdig, varm mat, det samma som de ha hos henne, hemma. Det är kolossalt och räcker till 2 mål. När jag vill ha kött går jag ut. Mjölk, thé fås där jag bor.

Hvarför bad Ni om tillstånd att resa hem, man skulle låta sända sig som lösdrivare - fri resa, fri kost.

Om Ni ser 1 sta upplagan av Haugtussa där så se efter om ej motto var "men lerka steg vid glöymda grav. Och vinden blaser frisk fra hav." i stället för "Til dig du visne Lyng um Haug."

- Det fattades något i rummet - Arosenius var ej nog - så satte jag upp på väggen en liten fotografi av ett blommande körsbärsträd, en tavla, och nu är det något fint vackert som följer en, ger sin stämning åt dag o. afton.

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

S. Strandg. 13. Ekenäs 16/6 -19

H.F.

Jag märkte att Ni reste i annan luft - tack för brevet från tåget, det om norsk konst.

Vet Ni jag har sett en bild en ung man, målare, framför en spis, jag tyckte om den, målarinnorna frågade varför? jag kunde ej förklara - det var målat, stora långa tag måleriskt sett, och något som gjorde att den stannade i minnet. Nu i Ert brev var det mer om den - Egedius. Jag vet, det finns sådana som måla enkelt, ursprungligt (Rousseau^x) hos en del är det väl beräkning, som all konst, och ofta är det uppfriskande efter alla de som ge en gammal ton åt sina tavlor.

Deberitz finns i en bok, jag har den ej här. Det första intrycket av Gauguins målning var underligt, ej alls som avbildningarna, jag tänkte på tekniken i de tidigaste Segantini, den trådlika. Men det är ju helt annat i uppfattning, syn, i allt - och ändå störde det så pass att jag ej kunde, hann sätta mig in i G's verk, då i Atenéum.

Ni skriver, mamma mår bra, jag har det så trevligt. Om Ni kunde bli där 4 veckor, det skulle vara praktiskt, det är bara återresan som oroar mig, de räknade svenska dagarna. Men de ändra dem nog. Det är så ledsamt att tänka att snart kan jag ej skriva mer till Er, Ni är åter på resa. Hvad jag hade trevligt i dag, Ulla var vacker i dag och man

^x Harald Sohlberg.

är glad att hon inte alltid är lika. Det är något monumentalt (Gauguin) hos henne och ännu ungt, omedvetet. Och denna axelbreda figur sätter jag i en tredje kejsardömets klädning - hvarför ej, tonen är bedårande mot hennes färg och hon kan ha hvad som helst. Den lämnar armarna bara, röda armar.

17 de.

I dag har jag hyrt ett rum för juli, augusti i kafébyggningen, av frun i kaféet. Det har två stora fönster mot gatan, mot planteringen, kyrktornet, är mycket enkelt möblerat, tomt, och mat fås en portion på en bricka 2 gr. om dagen. Där finner Ni mig i juli, eller när Ni passerar staden, hoppas jag - adressen är "Södra Strandgatan, hos Fru Holmberg." Jag tänker på Munch, på det Ni sagt. Han förskräcker mig ofta det är sannt, men ofta tycker jag ju så mycket om det - och hur har Ni, Munch-beundraren, kunnat komma till detta? Växa vi ifrån ett stadium i vår utveckling? och ha endast det mest utsökta, bästa med på färden vidare? Marie [Sic!] Wiik tycker Sallinen verkar så obehaglig, men ej Munch. Jag har aldrig sett en S. som varit på det sättet obehaglig det är inte klassiska drag det är sannt, men de bli klassiska en gång. Hvad det är uppfriskande när Ni skriver om konst - och om natur -

Nu undrar jag hur det är för Er där uppe, först är der alltid en misräkning för den som kommer första gången. Nej, gå kunde Ni inte, det är för långt dit upp.

Jag kunde knappast läsa brev där, och jag skall ej skriva långt mer, lämna Er åt naturen. Måtte Ni ha det bra.

Er tillgivna HS. Det lilla körsbärsträdet ser ner på mig.

19/6 -19

H.F.

Jag hörde koltrasten där en midsommarnatt, slumrade, hörde den åter - Nu dansar Ni snart på St.Hans aften.

Där var "feber i handen", i blodet, fjällets vilda vin redan - och en färdig tavla första dagen! Och det är en lycka att det regnade, prosans träl här tror att Ni sprungit för långt annars.

Jag vill dit än en gång.

Men här nere är intet som kan intressera den som är där - det blåser ljumma, friska vindar, vid en strand simmar en and med sina 10, sträcker halsen efter bröd - det är en ljum, tam stad bra för en tid.

Regn i Norrland och köld på fjället är ändå bättre

Balzac fanns ej, nu väntar jag Verlaine, "Jadis et naguère" har intet lärt.

Och nu skall Ni inte skriva, bara vara till, sedan får Ni tid att berätta.

Med alla mina varmaste önskningsar

E.t.

Helene Schjerfbeck

Det målas kämpas här

20 de

Det var frisk luft i brevet - men det gjorde mig godt.

Och en vacker tavla står där färdig, jag vet hurudan den är av skizzen, känner Er färg - det var roligt att den blev målad. Den är mycket vacker. Hvad där är friskt, och hur Ni får det in i breven, jag andas med och är så glad Ni är där. Sen ha vi ett minne tillsammans.

Bara Ni nu inte sprang så förfärligt, utan tog all nytta Ni kan ha för framtiden. Nästa sommar är Ni där igen, en gammal van herre som åker upp.

Jag har det ljufligt, ro och brev, tänker på Gausdal -
Ert liv där

21/6 -19

H.F.

Jag tror Ni kände Er lycklig där, en dag, det är mycket det. Hvad det gjorde mig godt att höra.

I morgse gick jag till stranden just här, där sitta "fiskvänterskor"^x och båtar komma, hörde skvalpet mot ekstockarna och tänkte "det är mitt fädernesland", ty just det har alltid betytt "fädernesland" för mig, det som skvalpade mellan båten och kajen när man for, och när man kom - från Paris.

Jag har tecknat en hög vägg midt emot, med ett fönster uppe, fönsterbågen påminnande om en lyra, i fönstret sitter en katt.

På torget i morgse mötte jag Edra fastrar, de resa till "sin brors villa" frågade om Ni kom hit, jag visste ej.

Hvar sten på fjället hvart silande vatten, ljung, dvärgbjörk, allt kärt hälsas - den vida luften! När jag skulle hälsa Finland från Er var det alla unga ljusgröna björkar som fick hälsningen.

senare-

4 brev i dag - lycka - (12 te till 15 de) hur näns Ni taga av Er tid, men hur snällt är det ej! Och mamma skriver så glad och rörd att hon fått ett kärt, välkommet, ber mig tacka av hela hjärtat. Det var hennes bästa tid däruppe. Ni gör nu många glada - och hjälper henne i hennes ensamhet.

^x som skola tecknas.

Tack.

Nu ser jag att de börja samlas, Ni får nu gladt sällskap, tiden går så fort Ni skall ej försumma en stund för mig, för breven - det är ju så kort.

Hvad det hade varit roligt att ha Er som gäst en vecka, jag vågade bara ej säga det när jag trodde Ni skulle till Bönholmen. Nu ser jag att jag har föga hopp. Kanske var jag orolig när Ni kom sist, här var ju så litet som kunde intressera Er, men en lycklig tid har jag levat här just de dagarna. O, om jag fick en sådan tid igen!

Färden går till nordn. Att Ni ej haft brev ofta förvånar mig, jag har skrivit ofta till Gausdal, detta är det 6 te från Ekenäs och jag skämdes för att jag ej lät Er ha ro.

Ni frågar om det sista inköpet hos Hr. Stenman Det är en liten panneau ungefär 17 x 25 el. 30 nu när den är avsågad, två huvuden i profil, kamrater, i mitt tycke ej konstnärlig. Behandlingen så som jag målade före min första Pariserfärd, glansigt, litet som Gunnar Berndtson, skickligt kanske och i publikens smak. Den skulle i allt skilja sig från kollektionen har intet bredt, inga valörer - (nej, nu dånar det igen, skott på skott ute på viken) - inga valörer, ingen ton intet av Pont-Aven landskapet. Skall Ni ha omsorg om mig där också!

Biljardrummet, läserummet, 'mellemgulvet', allt känner jag och vidderna där hästhjordarna sprang Men tänkte jag inte det, Ni lyder inte läkaren Ni springer, går ej, upp på Skei. När detta kommer har Ni säkert redan vandrat till

sjöar, på långa färder i stora sällskap och haft roligt
- men de första dagarna när det var bara luft var kanske
det starkaste minnet för mig.

Det är som jag vore där Hvad Ni ger, givit i Edra brev
- -

Tårarna pressar sig fram Ni kan ej veta hvad Ni allt ger.

Hvad skall jag mer säga här är allt bra - det är svårt
att måla, som alltid för mig. Jag tecknar målar när jag
har lust, sitter en stund ute vid trappan och ser utåt
sjön, har intet annat att göra i år, men Ni är ej här.
Och det är mycket bättre att Ni är där.

Jag undrar ej på att de neka franska pass, så som människor
här äro, men Ni får nog.

tillgivna

Helene Schjerfbeck

Tack för skizzen.

Det var en gång en 5 dagars paus mellan Edra brev - jag
tänkte "nu ha de sändt Er ned från Sanatoriet, det passar
ej" min ångest.

22/6

1919 [E.R.]

H.F.

Jag är olycklig - jag frågade på Hyvingeposten efter portot för utlandet, de sade "detsamma som här", och nu säger min modell att det är 50, Ni har fått plikta. Nu har jag ej mer än detta och de fås ej mer här.

Nu har jag njutit, varit lycklig, har varit med på Skei, ett litet stycke bara, till 8 de bänk, men har ändå sett åter allt det jag såg. Jag lever med där nu, genom Ert offer av tid, av kraft. Jag har läst mina 4 brev som kom i går e.m. läst dem i följd lugn (?) ej i hast före postens avgång som i går.

Hvad minnen bli starka, äro starka under ytan, man tror de äro döda. Vet Ni jag är ej säker om jag borde resa dit än en gång, det är ett stort minne, som ej skall bli annorlunda, men det blir det ju ej -

Allt hvad Ni säger har jag känt, sett, och nu lever det upp, jag lever om den tiden, ibland är jag nästan icke här.

Där har jag tänkt 'jag vill taga livet annorlunda' och hvad jag blivit slapp den sista tiden, jag behöver 'minnas' om det igen.

Ni gör det, Ni ger mig styrka.

Edra brev läser jag 4, 5 gånger drager allt ur dem, hvar gång mer, i afton läsas de igen. Hvad det var för en lycka

att Ni trivdes, förstod så i första ögonblicket ställets goda, det är ej smånätt, pittoreskt - jag trodde ändå Ni skulle förstå.

Nu står vit ranunkel? och pyrola på bordet och den lilla azalean, praktfull stark, så mycket som jag ingenting vet om men älskat ändå.

Och på terrassen vandras på aftonen.

Men Ni skall sjelv se allt, finna sjelv.

Om Hr. Stenman skrev jag ju, han har intet sagt till mig om Köpenhamn. därför säger jag intet till honom - Ni har ställt allt till det bästa. Vet Ni jag har ej tänkt på saken sedan den först var "på tal" och väntar intet godt - jag har fått nog.

Att Ni skulle ha stört mig här i fjol - nej - om jag bara fick en sådan tid igen, en gång än. Nu är här lätt att få allt, och i går afton sent sade Er faster att Ni fick bo hos dem om Ni kom, men det finns rum fullt upp. Jag ser sjön hvar morgon från posten, hvar afton från gungbrädet, kastanjernas kronor stå i full blom över staden allt är vackert - vackrare i år. Och rummet är så svalt, så bra. Ulla är de första 3 veckorna i juli i Uleåborg, har ledighet, då torkar tavlan emellan, det är allt bra. En torgakvarell skall jag måla nu, en mindre sak, ett hvitt rådhus vid ett hvitt torg, ett stort träd, en gråblå himmel.

Er Faster hämtade mig en stor kaktusblomma, jag var så glad, och blommans doft, söt, stark, "polynesisk" förde tankarna dit. Om Ni far kommer Ni aldrig igen - njuter
hvar dag, hvar natt hvar stund.

kanske, drömmer bort Ert liv.

Doften fyllde rummet - så hörde jag på sjöslaget, kanoner ett jämt dån, det var tung luft och så - en blixtnedslag - det var åska, eller båg. Måns, dragon, behövde ej rida till lägret, hör till kansliet och fick åka i vagn - boskapsvagn? Tills vidare allt bra. Magnus reser för domkyrkan, en komitté, till Åbo, kanske till Stockholm för att segla hem en stor lustjakt, bjuden. Jag är glad! Nästa sommar borde han till Gausdal, men han kommer ej att njuta som Ni av naturen, ändå ha allt godt av det.

Nu minns jag, jag läste Ert 'konst' brev skrivet på tåget i Norge, för Er faster - var det illa gjort? Och nu kl. 3 ett nytt brev.. av den 16 de, om 'Paradiset' och hopp om pass, och att Ni förstår känner det som jag, har blott bättre ord för det - "man finner det ärligt levda livets värde". Är det ej underligt att en luft, ett ställe kan verka så? Där är något som väcker allt inom en, och det är allt härligt omkring en.

Jag hoppas på länsmannen i Lillehammer, men annars är det väl ej slut den 25 te, det är den 29 de - när skall jag sluta skriva? Och hur skall det ställas med arvet - Ni har nog med Er, men om hälften gick bra i brev? och hälften senare Men hälften har just intet värde ? nu det talas om 5 för kronan

Ett brev hvar dag, jag ser Er stora godhet, men nu skall Ni vara riktigt fri några dagar, därför är Ni ju där.

Mamma har haft en trevlig "händelserik" dag och mår bra.

Torsdag väntar jag Hr. S.sivu, kanske Magnus sedan.

Jag försöker måla, skall just nu taga ihop med huvudet på allvar sedan jag sökt få något ton på det, det lönar ej att teckna mycket innan jag fått ton, det plånar ut när man går över det. Hon har en farlig sida, att bli lik en italienska.

Vågorna gå friska i dag men mest är här något gammalt i luften.

Andas medan Ni får.

Hälsning till allt

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

När jag fått veta om Ni stannar sändes något annars är det här, i Finland.

25/6 -19

H.F.

Åter glädjen av 2 brev (17-18 de) i dag, och åter känslan av att Ni borde vara fri, fri hvar stund.

Och smaapikerne taga Er helt, så gör alla som Ni ger en stund.

Hvad det var bra att Ni sådde ett frö, det om uppfostran, det att alla äro människor, det bär nog frukt en gång. Men jag ville veta hvad den gamla, vise tänkte - kanske sade han intet ty en gammal vis tänker ofta så obegränsat fritt att han inte kan säga det - man kan ej föra de unga i ett språng så långt man vet de måste gå. Ni med Dostojewski är långt hunnen.

Jag går nu ut att söka "Ljusa nätter" åt Ulla, hon kunde utvecklas vackert, har en sympatisk smak. Hon tycker inte om Tolstoj, Lagerlöv, så mycket hon tycker om böcker om känslor och en av Janson talade hon om - två som kom till en obebodd ö^x och efter 6 år ville de inte mer bort. "Kunde du bo så" frågar jag - "jo".

Jag sitter en stund på gungbrädet, det var slägtbjudning i går, jag talade i lur till en döv, är trött i dag. De må ju få veta något.

Det behöver bara målas en tavla här.

Det sägs det är nästan omöjligt att få växla en finsk sedel i Sverge, Norge och med vaxel hinner Ni ej springa, Ni får kanske låna om det behöves, som förut - och arvet ligger

^x han sjöman, hon societetsdam..

här.

Hvad det är länge sedan den 18 de jag undrar hvad Ni gör i dag, om Ni går ut med de unge piker Ni får nog sällskap så mycket Ni vill - mer.

I morgon hr. Saarensivu sedan ro hoppas jag. Kanske är detta det sista brev jag kan sända Er i Gausdal, Ni är åter vandringsman. Jag önskar allt godt på färden
t. Helene Schjerfbeck

Tack för ljusa dagar - ett brev om dagen!

Ekenäs 27 de

27/6 -19 [E.R.]

H.F.

3 brev (19.20.21.) i dag postiljonen har börjat småle. Det är en sådan välsignad dag med sol, vind - och mina 3 brev. Intet tyngde i morgse man hade sovit godt, börjar bli utvilad, känna det som sist. Och så säger Ni "ingen hetsjakt", nej det skall ej bli det, Ni har så rätt. Här kan man få måla den stund man känner det Ni kallar 'inspiration' jag säger bara 'lust att måla', det är ett så stort ord för mig. Ibland har jag verkligen lust, och jag vet nu hur jag skall uttrycka det som skall sägas i tavlan och har litet ton, mycket återstår av form att söka, några enkla linjer som skola göras om och om tills de uttrycka litet av det man ville. Hon reser ^{den 5te} men är här 1 sta augusti igen och kommer "gern" - hon verkar ej alls irriterande på mig och jag säger 'Ulla om jag vore så rik skulle vi fara till Paris du skulle hjälpa mig med det praktiska - på vägen" Men hvad skulle vi göra med våra mammor, "vi skulle taga dem med" säger hon - hon är ej praktisk. - Gumman som kokar taga 2 m. för maten om dagen det är till 2 mål - ibland en biffstek ute det behöves När jag går in till 'fröken' och sitter ned i köket måste hon draga de små vita 'jalusierna' för, det går ej an att mänskor se, hvad skulle de säga om hon tog emot mig i köket Det är småstaden där jag lever. Ja, hvad skulle de säga!

Att Ni är ute i luft är min glädje, det är nu huvudsaken och litet behagligt sällskap hindrar en att tänka för mycket, hjärnan kan ej arbeta ut en tavla och det är just vilan från allt som förnyar. Om Ni ej har alltför tråkigt är det också bra.

Jag har tänkt på målning och i dag har jag en sådan lust att skriva (fast hr. S.sivus ^{han kom ej igår} kaffekoppar ännu stå på bordet, det enda, och ej ge mig rum) jag har lust att skriva och gör det.

Ni skrev om de som äro bondmålare utgå från Breughel [Sic!] o.a., måla det de veta finnes, men måla starkt. Det är en del - och jag tänker på de som utgå från vildens representativa linje den som ger allt i ett starkt drag - Gauguin. De likna kanske hvarandra när de komma längre men nu när Ni talat - skrivit, kan jag kanske skilja dem från hvarann, det är roligt. Jag drages nu mot Gauguins sätt, det andra har jag väl aldrig följt. Om jag kunde draga mina linjer så starkt nu! Det är intet gauguinskt i sättet, i uppfattning, bara i modellen, det är mjukt, tungt, den gula skymningen i mitt rum rent ut, och den lilla buketten vita "bukettrosor" skall med, den ser ut som myrten. Och allt ännu att måla och jag gör mig ingen hast - Kanske målar jag i afton sent. Det är bra att tänka på alla de bilder man sett på här i ro - det behöves ej många för att fylla ens liv - och det lilla 'körbärsträdet' håller mig uppe - en sådan liten fotografi kan hålla en uppe. I ett fängelse kan en tanke hålla en uppe.

Sen' tänker jag på Paris, hur oerhört det skall föra Er

fram, vidare utveckla Er - och hvad det allt är roligt.
Tavlan som står där vet jag är en god tavla, Er allra bästa
läser jag i stämningen i breven.

Njut en tid, samla i lungor, i blod, sedan är världen öppen
för Er.

Det slamras så i gränden, prat, prat hela dagen - en gumma
går gatan uppför och ropar in genom fönstrena att det kommit
fisk till strand, också genom mitt Hemma allt bra, jag
bjuden på bröllop till Pickala den 1 sta - och jag sitter
här, är lycklig.

Hvad jag glömt mycket av det jag ville säga - tack för
alla brev -

E.t. H.S.

detta är åter det sista till G.

Från den 1 sta S.Strandgatan 8.

29/6 -19

H.F.

Jag vet inte hvart detta brev skall gå.

Nej, jag vet Ni "gör Ert bästa" - men jag tyckte då att man ej får neka en hederlig, god, mänska att leva en vecka mer, stilla, snällt, i sitt land, för att vinna hälsa. Tänkte ej på all ´anbefalning´, på lagar.

När Ni har en känsla av ´livets rikedom´ är jag glad, känner det med - sol, luft, vind ge det där, Ni ger det i Edra brev.

Här i idyllen torna sig molnen stora tunga hvar dag, och oroliga drömmar komma. Men jag har fått några goda dagar innan slägt och gästen kom. Hr. Saarensivu kom ej torsdag, han kom fredag i stället och bad sedan att få komma i augusti och se tavlan som färdig - jag måste säga ja men det stör mig att ha en dag då den skall visas, vara färdig. Jag hade just förklarat att sådant förstör mitt arbete men det glömde han med detsamma Jag tror jag skriver.

Men tänk, han gick, såg på staden, och kom och sade han hade sett ett så vackert kyrkfönster - Ert motiv! Jag tyckte han tog det, fast smaken var ju god Och nu skall jag flytta, bo så att jag ser just det från min gård.

Brev! 22-23-24

Långa vandringar, mycket luft, friluftsliv och så bort. Kanske är det bäst, intrycken äro ej banaliserade än och luften har verkat, Edra nya vänner resa med, 3 veckor anses

nog. Och vid jultid känner Ni om det gjort Er godt. Jag spar breven i en pache [Sic!] och reser i dem en dag, en afton, i vinter när det känns tungt, reser till sol och luft.

Tack för alla brev,

Jag skulle en tid bara vara till "ej tänka, ej kämpa" ja en gång ville jag leva så, en tid bara.

Men hvad Ni skriver mycket om målning nu igen, målarlusten har kommit - och Ni "miracleda" mig om 'rue Maubuée', ja just så, planer det är kraft, vackert, men denna modell ger så mycket av fyllighet, jag skall ha det med. 'Rue Maubuée' tyckte jag om, halvton det med.

Det Ni såg på fjället var vackert Ni ger det så vackert i brev - det är bättre än om jag varit med. Nu får jag det med konstnärens öga sedt, varmt av hans hjärta. Jag får ett konstverk.

Men nu faller mörkret på, ett moln reser sig, kl. är 9 - en stund skall jag sitta i min gungstol, bara vara till, sen 'godnatt!

30 de

Det packas i dag där, och det skall packas här. Jag undrar på hur verlden där nere såg ut för Er - Tretten är ett hål.

Men på kortet från G. såg jag att Ni bodde som skogens vilda djur, ett steg från naturen och Ni var inne, hemma. Det har så gladt mig att Ni ej tycktes vara missnöjd där,

det är ofta farligt att föreslå något man tyckt om, och
det vär - överstruket länge sedan jag var där. granar
ha växt upp där det bara fanns gräs, på gården, ser jag,
men byggnader, berg, videbuskar allt är bekant. Hvd skall
det nu bliva av Er, undrar man, och blev tavlan målad?
Jag har intet att berätta, snart, om en halvtimme kommer
Ulla och medan jag får henne hvilas ej. Den 2 dra juli
kan vilan börja

Eder tillgivna

Helene Schjerfbeck

adr: S.Strandgt. 8.

Ekenäs 30/6 -

H.F.

För några timmar sedan hopp om ro, arbete, nu allt förändrat.
Det skrives från Hyvinge att vi måste söka ett nytt hem
vi få ej bo längre än till 1 sept Jag måste söka ett hem
för min mor, packa flytta, kanske bo med henne till dess.
Här fås ej omöbl. våning - man måste tänka på det nu.

t. HS.

[Postkort]

30.VI.19 [Poststämpel]

[Adresserat till]

Forstmästaren

Herr Einar Reuter

Köping

Sverige

4 juli

S.Strandg. 8

H.F.

Vart skall jag skriva? Vad jag fann fjällbjörkarna vackra, det var fjällets linjer, fjällluft. Ni har gjort mycket där, målat, sett, och har sett "heilo fly" - och Ni res [Sic!] med minnet av allt friskt. Om det ej varit annat resultat än det som skrivits där så finns det redan en skatt. Här flyttning, resande första dagen i rummet - intet arbete. På Hyvinge hopp om två rum i gamla hotellet, nu bankhus.

t. HS.

Får snart Verlaine "Poésies choisin" [Sic!]

Allt gör ett ljust intryck där.

[Postkort]

-4.VII.19 [Poststämpel]

[Adresserat till]

Forstm.

Herr Einar Reuter

Torneå

[Eftersänt till]

Köping p.r

[Därefter till]

Apoteket

Kolsua

S.Strandg. 8 5 juli

1919 [E.R.]

H.F.

3 brev, 3 kort i går - nu vet jag hvart jag skall skriva.

Vet Ni, Ni har givit mig så mycket denna tid, delat hvar dag med mig, skönheten friskheten där uppe - nu skall Ni ha något annat, ha ro att leva sjöliv med Edra vänner - tänk ej på mig denna tid. Och när Ni än kommer så är Ni välkommen. Kanske blir det ej av före hösten, före Hyvinge, det är dyrt, tager tid från målning.

Ni har givit så mycket att jag alltid är rik länge lever på det. 'Norrlandsregnet' - brev har kommit, jag tror jag sagt det, vet ej - skizzen är här, vacker - Er bästa! Och allt om blomster, fåglar, luft över bergen har kommit - och nu önskar jag Ni även skall få 'materiell' nytta av det.

Efter konstbrevet från tåget till Tretten var det 5 dagar jag ej visste om de tagit Er där eller sänt Er ned, det var då jag var orolig. Så kom 4 på en gång, sedan har jag ej haft någon oro - blott att Ni 'sprang' för mycket. Och Ni fann människor som voro sympatiska - och sedan en badortstyp, författarinnan som genast presenterade sin poesi och ville Ni skulle säga hur hon kunde bli 'Aandrik' - böcker, alla vilja vi det.

Om Magnus res [Sic!] blir det i augusti, och jag res nog inte - om det vore en möjlighet, blir det i juni. Det

känns ej som det vore en möjlighet.

Jag har gjort något orätt mot Er, jag har tecknat något här i går.

Om en vecka fås svar angående rummen i Hyvinge kanske kan jag bli här augusti ty de skola repareras i september, de i bankhuset.

Lev väl en tid, sedan får jag åter höra något vackert.

E.t. HS.

Rum och 2 mål varm mat 175 i månaden här!

Om Ni såg det jag ser hvarje dag på gården skulle Gauguin ej komma ur Edra tankar - en liten teckning har jag försökt börja, ur minnet. Men över allt detta står kyrktornet, ett tungt evangeliskt kors utan grace och utan majestät.

[Skrivet på särskild lapp]

5 juli. afton

H.F.

Uppsägningen var endast en förströelse för värdinnan, vi få bo kvar 'tillsvidare' - och jag hoppas åter på några arbetsveckor här. Allt ser ljusare ut, t.o.m. min förstörda tavla. Vet Ni, hr. S.sivu var verkligt intresserad av den, jag såg det. Om man kunde måla! helst fort som Ni.

T. HS.

[Postkort]

-6.VII.19 [Poststämpel]

6 juli

1919 [E.R.]

H.F.

Ni kände ett visst vemod att skiljas tror jag - och sedan är Ni åter i Er gamla värld, konsten. Nu skall jag säga Er att för mig var Gausdal det inre livet, och naturen något nästan omedvetet^x omkring, jag kom ju ej heller till kampen, upp på Skei. Det gav mig ändå den kraft jag levat på, och jag hoppas det skall ge Er något efteråt.

Det gröna 'smaragd'vattnet var så onaturligt, jag tror ännu att Ni ^{bara} kunde måla det vackert.

Brevet om regnet i Norrland har jag fått, läst många gånger, såsom de andra, och det sista var från Sverge. Tack för alla. Och en bok med 25 bilder ligger på mitt bord - jag började räkna när Ni skrev om Er. Relikskrinet är här bredvid mig

Hanna var här i går, hon målade ute med sin vän frk. Hult - hvad hon blivit duktig. Målningen såg jag ej, jag var trött midt i min målning och hade sista gången modellen i dag. Intet resultat, det första med stämning förstördes, men jag minns henne nu.

Jag ville inte skriva dit upp hvad hr. Saarensivu sade, att i Italien 80-talets riktning nu är modärnast i målning. Är då nuets riktning utnyttjad! eller ha de ingen själ att sätta i sitt verk? Hvad gör det, de enstaka, ensamma, gå sin väg och det är det enda som betyder något. Ljufliga

^x mig

ensamhet, eller med den som ej drager tanken från den ensamma vägen! Annars är man som en planta som ständigt rycks upp med rötterna.

Nu först ser jag mig omkring i rummet - jag är ensam i dag - och finner dagern god, nästan lika god som i det förra, clair-obscurerummet. Om man nu fick sitta här, Magnus skriver något om flyttning igen, han vill hjälpa om den blir av.

Jag har grannar, "dåligt folk" sägs det - den bullersammaste familj jag känt. Spring, skrik, smällande i dörrar, där läses drömbok där sjunges poesifylld visa, faderns (musikant) hornlåtar tona över det hela, men kyrkklockorna över vårt huvud 'taga nästan vinsten'. Zigenarliv utan nerver, sorgglöst, deras skrik är en vila. Efter ett långt liv behöver man något sådant.

En dotter kallas i staden "baronessan"

Nu lever Ni havsliv - allt som det skall vara.

Jag skall försöka med arbete, och tänker på allt det Ni skrivit. Han som for till Matisse. Förr kunde en 'skola' fortsättas, växa ut, ty det tekniska lärdes hos en mästare, det gick fort att lära. De voro något lik hvarann tror jag, men äro de flesta nu originellare för att de söka "sig själv"? Det finns några som finna allt sjelvt. Ni har funnit, men för många är livet för kort d.v.s. de finna det aldrig om de blev 100 år. Om man i ungdomen kommit till en Matisse hur skulle det nu se ut? någon hade kanske satt sin prägel på en, alltför starkt - och man hade lättare funnit en modärn teknik. Det hade varit lättare - men inte

bättre - nej det är bäst att gå ensam.

Jag har fått 4 temperafärger de ha en mäktig ton, känner ej behandlingen.

- - -

Också jag fick i Norge en annan tanke om norrmännen. böckernas norrmän fann jag - nej mer. Vila Er ut nu, och sedan får jag höra en gång - nu Edra svenska vänner

Eder tillgivna

Helene Schjerfbeck

7 de

Ni har skrivit om allt men ej om den brännande hettan på fjället - Ni hade tur, kyligt verkar bäst.

För ej fullt 6 m. dagen får jag här kl. 11 halvstek potäter o. fil, kl. 6 gröt, mjölk, eller plättar. och rummet.[Marg.ant.]

Levde där det våldsammaste jag levat.[Anteckning i marginalen vid brevets första stycke]

10 juli

1919 [E.R.]

H.F.

Den lilla Azaléan har vuxit på Skjeid, och kommit denna långa väg för att glädja mig i dag.

Tack för brev och den. Jag var ej mer i Gausdal, det var plötsligt så långt borta när Ni ej mer var där.

Nu hoppas man blott att Ni får Edra vänner i juli - och litet hoppas man få se Eder någon gång sedan om Ni ändå skall på färd i augusti, fast det är för mycket lycka. Jag önskar knappt att Ni vore här nu - glödande hett, dålig luft, man kan blott stänga in sig, vila. Men jag har godt hopp om att få augusti, kanske mer, här ännu, allt är lugnt, bra på Hyvinge och mamma vilar - vi behöva ej flytta

Här är slägtingar i staden, bosatta, nu, Hanna Estlander med döttrar, jag tror ej det blir mycket umgänge och efter par, tre veckor resa de till Hangö.

Och målningen? det är intet att säga om den, mest bara främmande.

Men det finns i verlden en öken, ett ensamt ställe fyllt av ro - det heter Paris

I dag sänder jag några rader därifrån, jag har många i en bok utgiven 1919 tryckt på krigspapper

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

Följde med 4 dikter av Rimbaud [E.R.]

Jag har bedt hr. S-u låta mig ha dessa veckor i ro han
är i Hangö.

Ekenäs 14 juli

S.Strandgt. 8

H.F.

Jag är något orolig för slutet på resan till Köping - om Ni kan, skriv ett kort och säg hur det är med hälsan - och hemfärden? Här allt bra, hett och hödoft, härligt under parkens träd.

E.t. H.Schjerfbeck

Fru Nyman har längesedan bedt mig tacka för julsändning, hon "kan ej skriva till en sådan herre".

[Postkort]

14.VII.19. [Poststämpel]

Ekenäs, söndag

c. 20/7 -19 [E.R.]

H.F.

Jag är glad att Ni är återbördad till fäderneslandet - jag hade förstått att Ni ej fick lov att stanna i Sverge - fantiserade ren´ om fängelse! Och Ni var ju litet på "mina vägar" - jag hade prisat Gausdal!

Och nu dödas de gamla bacillerna på sjön - en angenäm kur.

Jag res [Sic!] troligen omkring, den 1 sta till Hyvinge för att sova ut (här är så bråkigt om natten) och för att vänta på mitt förra clair-obscuré rum för att fortsätta med Ulla. Om jag är där 2 veckor med mamma kan jag, hoppas jag, sedan stanna här in i september.

Längesedan har jag lämnat tanken på den vackra klädningen, målar henne bara ´modärnt´, som hon är. Men blir det något? Ett landskap skall jag försöka få så att det kan föras till Hyvinge nu, vara undan. De ha bedt om ett i november för Hyvinge finska samskolas lotteri, till ett godt pris. Där blir Sallinen o.a. med.

Sedan kanske svalka, frihet en tid ännu - om jag kan återvända? Hvad jag är lugn när jag är här - utom oron för min mor, det är den enda oron.

"Man vet aldrig rätt innebörden i en annans fråga" - så är det, det allra viktigaste säger man lätt, ingen märker något.

Vet Ni hvem som frågar, det är Verlaine, han frågar alltid 'hvarför är mitt hjärta så sorgset' frågar det vackert, om och om igen. Och står "ensam med Paris, vågen och natten" på broarna. - Där är en dikt 'Näktergalen'.

Hvad det skall bli roligt om det blir bilder i Er bok, 3 'Necken'- och texten kan jag ej läsa - hu! - jag känner på mig att det blir en bra bok, Ni är så nöjd, och Er resa gav det Ni önskade.

Ingen i Norden förstår modärn konst som Ni - och jag har haft Lyckan tala med Er om sådant! utom allt annat. (vet Ni Verlaine skriver med stor begynnelsebokstav ord som han vördar, som Ni 'Norden'. E.t. HS.

Gausdal ligger framför mig, på bordet.

Skall jag sända märkena ännu?

Var det Gauguin som införde 'plan' målning? Jag såg ingen likhet med Segantini utom 'trådarna' och det var en Segantini 1889, liten, blå-grön, mörk.

Ekenäs 26/7

1919 [E.R.]

H.F.

Man sitter ensam känner sig ibland ensam - vill ej ha det sällskap som bjuds - då stiger Arbetet fram, det enda som kan hålla en uppe. Vad det är bra att vara ensam en stund och känna det så starkt igen. Det har kommit en sällsynt känsla av att livet är behagligt - som sist, nej mer. Det är godt att leva, här är godt att vara, ro!

Jag hade alltid tänkt att det som rörde Er skulle Ni säga mig sjelv.

Ni är välkommen när Ni vill, alltid.

Er

Helene Schjerfbeck

Systrarna sjunga, en späd röst och en spräckt? - jag tycker om dem ändå. Det är konstnärsliv, storstadsbohêmen jag längtat att måla, skönhet, något av ung panter.

"Farväl, farväl förtjusande mö

Vi komma aldrig igen."

27/7 -19

H.F.

Det är bestämt att jag onsdag res [Sic!] upp till Hyvinge,
sedan beror allt på hur det är där.

Har läst H Ahtelas bok i dag.

Jag önskar Er många lyckliga dagar, och hälsar den namnlösa
som skrev till mig i Ert brev.

E.t.

H.S.

[Postkort]

30 de kl. 2

VII-19 [E.R.]

H.F.

Jag reser just nu.

Jag önskar Er solen hel, glöm och förlåt att jag ropade till när en så ny vän kommit in i mitt brev, mitt enda.

Man är som ett barn, man ropar högt när någon tager ens enda sak.

Allt väl här

Eder tillgivna

H.S.

Hyvinge 4/8

1919 [E.R.]

H.F.

Jag hade beslutit att resa ut, bort, kanske gå under. Där står Ensamheten stor och famnar mig - här En som ser i mig mänskan, min mor.

Det finns inga tavlor att se, kanske i september i Ekenäs, det är mig kärt om Ni kommer. Och det jag talat om skall Ni taga, det är det enda mänskliga som kunde finnas mellan oss, tag ej min enda riktiga glädje - Ni hade ej nekat Er lilla döda syster en sådan glädje.

- den boken som Ni aldrig gav mig, mig blott världen - allt det man kan säga till den som står bortom det mänskliga.

En hälsning till honom som gav sitt enda liv och till henne som fick stå vid sin brors grav. En hälsning till Nordens skönhet som jag aldrig fick se.

Och en från min gamla mor. Nu skall jag sova, är litet trött.

Eder tillgivna

Helene Schjerfbeck

Ni gav mycket godhet, ljus, allt det Ni kunde ge.

Hyvinge 8/8 -19

H.F.

Här fanns inga ideal "vita och höga" här fanns bara ett uselt kryp, ett stackars hjärta - Ni kom för att se det. Ni frågar om Ni har mist det, den tunga bördan jag aldrig ville lägga på Er - nej.

[Bortklippt del av brevet]

en stor förlåtelse, gömma det - då har jag det som förr.

Ni behöver ungdom. "Mjuka kärleksfulla händer", tårar, ge lycka, där sägs Ert namn, det Ni önskat mig att säga, det hon skrev till mig

[Bortklippt del av brevet]

Jag har varit en lögn mot Er och Ändå var allt sant [Sic!.]

Om jag fått vara en mänsklig kamrat då.

Eder tillgivna

Helene Schjerfbeck

Hr. Stenman anhåller om tavlor för sin höstexposition, det finns blott någon akvarell därför har jag föreslagit Dr. Calonius "Mor och barn".

Jag frågar i dag en läkare om jag kan lämna min mor då tags kanske det sista.

9 de morgon kl. 9

Vad gjorde det vad världen kallade Byron's vän - men om

vänner ~~mekat~~ [sic] Byron att säga hans namn, hur bittert
- vore för en vän blott poesi, estetik.

Jag gav mitt hjärta.

Det finns syskon där åldersskillnaden [Sic!] är 20 år.

Hon på graven som fick säga sin [Sic!] brors namn.

Och predikoflickor, alla, men vänner - bort.

Min gamla mors knotiga hand håller min, allt vad livet
ämnat.

Res 15 de

8/8 -19

1919 VIII[E.R.]

H.F.

Jag har ångrat ett ord så mycket, det om den predikande flickan, hon var nog bättre än jag och det finns för alla i världen.

Jag var ej mig sjelv, kan Ni glömma.

Helene Schjerfbeck

och borde vi icke alla dö som fageln [Sic!] i skogen tyst.

10 de tidig morgon det är mörkt

VIII-19 [E.R.]

H.F.

Det är så kärt om Ni en gång kommer, att Ni vill sända 'hälsningar' än. Jag tror ändå att Ni ej borde komma till Ekenäs, där är ju intet, och jag skulle kanske ej känna igen Er - om Ni sade till smärtan, ensamheten "kärleksfulla händer släta mitt hår och förskräckelse byts i något annat^{x1}". Jag ville så gerna minnas den mjuka handen som ~~ser~~ [-- överstruket] vårdat mig.

Ni har hållit upp ett namn, som en blänkfyra, intet ord från Ert hjärta om det än. Ett godt hjärta har gråtit ofta - varför^{x2} - har ej allt givits, intet tagits endast ett brev, det rum där en slagen nångång blottat sin själ. Måste hon äga det med för sin lycka så tag det. Har den ej ånyo blottats, är där ej glömska, förlåtelse i det. Har ej "solen givits Er hel" och den ges i dag med gladt hjärta igen, måtte Ert liv alltid bli så ljuft som nu! Guds välsignelse följa Er.

Och om ett hjärtas skri nått Er då det funnit att aldrig en glimt av den innersta mänskan, vännen visats mig, var det ej att ge, ej taga, visa hur dyrbart allt är? En annan får se det, kanske ingen. Kom om Ni en gång är ensam, kom^{x1} det är Er svaga stund som åter går över.

^{x2} det har gråtit för att det gjorde mig ondt, nu vill det ej mer göra det.

när Ni vill, då skall jag taga Er hand och ge mitt hjärta som förr. Lev nu i ljus, tag vad livet ger. Ni är snäll som ville sända hälsningar än tänk att det var avund ja, man tänker ibland - en får allt.

Och de landskap som varit ett uttryck för Er själ, det Ni av alla bäst kunde ge skall Ni gå ifrån dem en annan väg, då blir här åter saknad och sorg Nu är här gladt

Nu skrivs det ej så snart.

E. tillgivna Helene Schjerfbeck

orätt citerat viljan att hjälpa hos Er, hos mig var Ert enda mänskliga, som kunde finnas allt annat konst. [H.S.:s kommentar på ett fragment av ett brev, antagligen skrivet av E.R.]

11/8

1919 [E.R.]

H.F.

O, lämna allt om det materiella, något sådant mellan oss!
Ni har hjälpt mig så storartadt, Er kraft, Er tid, stora offer för en sjuk och fattig. Var det ej något rent mänskligt fick jag ej säga det, och Ni vet hur glad jag hade varit att arbeta för någon, vi behöva alla någon att göra det för. Ej blott konsten, det var där jag tog miste, jag väntade för mycket av vänskap man får ej tvinga sig till något. Om Ni sagt mig så stilla, varmt, nu är där någon som står mig nära. Men en främmande stod där och hon hade fått i första stund allt, det som förr var mitt med Av Er ej ett förtroendefullt ord, jag förstod ej, hennes ord väckte blott begreppet om mänsklig gemenskap väckte också det jag glömt, kamratskap, längtan, allt bröt ut gamla små sår gingo upp Nu har jag intet av Er mer, Ni kan ej ge. Förlåt.

Helene Schjerfbeck

"Det kommer icke an på vad som sker, men varför det sker."

[Skrivet på särskild lapp, antagligen av E.R.]

12/8

1919 [E.R.]

H.F.

Nu har jag förstått det längesen gågna [Sic!], nu betyder ord namn, det sagda intet. Nu förstår jag varför jag blev så förskräckt, det var min själ som söndrades, jag kände förstod intet.

Det att Ni är fullt lycklig, tager allt lätt och glad i Er själ, är nu det enda som kan rädda mig, det enda som kan göra mig lycklig mer. Jag känner det så, tro mig, eeh [-- överstruket] var åter glad det gör mig glad. Här skall arbetas glatt. Här har alltid tänkts att Ni måste få hem och barn (därför blev jag nyår 1918 så skrämmd vid avskedet från tjänsten) Måtte Ni bli lycklig Ni var alltid god. Jag har ett vackert rum där Ni bor

Men giv mig ännu gåvan att Ni är lycklig med henne och jag skall älska henne, Er Tyra.

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

Ekenäs 15 de
VIII-19 [E.R.]

H.F.

Ni har skrivit till mig än en gång Ni hade än barmhärtighet.

Jag har dragit ned allt - ja, allt smutsat, allt draget ned. Vad där gick genom min själ vill jag ej mer tala om, jag gjorde ändå något, jag lever.

Om Ni någongång talar till mig, tala om lycka, om det som är rent, men jag är ej god nog att höra det.

Som ung, alltid, har jag längtat efter det som var rent - allt stängt, ärftlighetens lag. Alltid stängt och en själ gick under, den blev hat när det rördes vid såret. En gammal kvinna med ett stort sår, och Ni tog så milt på såret.

Om Ni lämnar mig nu för alltid så är där bara minnet av rent och godt, en stor tacksamhet i mitt hjärta där var ännu något barmhärtigt i Ert sista ord!

Allt vad jag förr sagt var sannt, utom den stora lögnen som var så tung när Ni prisade mig. Där var ändå allt rent, intet ondt ord har stört den harmonin. Jag har bara glädje över den Ni sent omsider funnit, den egna som är bara Er - din.

Jag vet att lyckan nu blir bofast hos den som kunde vara god mot en oren, att detta var det onda som måste komma, att intet annat ondt skall komma.

Var ej rädd för vad det blir av mig, från tanken på Er
kommer styrkan att leva. Jag är ej god nog att tala om
henne.

Eder Helene Schjerfbeck

Jag mindes intet bara det giftiga såret

16 de

16-VIII-19 [E.R.]

H.F.

Nej aldrig har jag önskat Er ensamhet, vid Gud, jag menade blott om Ni var ensam en stund och ville tala om konst.

Så djupt har jag ej sjunkit. (Blinkfyren - hennes namn, jag trodde det var ett ~~litet~~ [-överstruket] barn)

Glöm om jag hatat eller älskat, släpat mig i smutsen, vad betyder det, Ni står ren och fin, kan taga lyckan, tag snart, tro på framtiden

Jag lever för den lyckan, och arbetar, lever för det^x
Gör med mig vad Ni vill.

Eder HS.

^x det har läkt det stora såret, lärt mig leva för den lyckan hos andra.

Ekenäs 16/8

VIII-19 [E.R.]

Ett brev av den 13 de. Trots allt har jag bara en stilla lycka, och hos dig skall vara detsamma.

Efter många års kamp utan tro på det jag kände. Vad var jag. Du ungdom, allt, och intet av det fick förstöras. Nu är allt godt och jag äger en stor ljus varm skatt som värmer min ålderdom. Du äger den unga lyckan, jag får tänka på den, vara lycklig i den - kanske få jag en gång ett barn att älska.

Men denna vinter i Paris? kan hon ej följa - jag råder ju ej.

Min själ har varit sjuk (hatat).

Gud välsigne och bevare dig och henne.

tillgivna

Helene Schjerfbeck

annan
En gång talar jag kanske som förr nu är en stor stund jag visar mitt hjärta.

Här har jag gjort en skizz till ett nytt motiv "hetta", men ej än sluppit in i det rum där den förra modellen skall målas.

Ett koncept ligger fram, för mig, något som skall göras lagligt.

Jag trodde det var ett barn tills hon skrev, och allt stod där, förlåt mig Nu vilar jag godt.

Mamma var ej som hon borde, kanske blir jag kallad dit.

Min plats är hos henne, ej i Paris.

19/8

1919 [E.R.]

H.F.

Det sägs jag skall vila litet, järn - måttligt arbete,
ro.

Jag vill så gerna leva och arbeta.

Och det är så bra i min gränd, nu kan jag "se två gå förbi"
och ha det bra.

HS.

senare.

Tack för några ord just nu, tack, nu vet jag att jag blir
helt frisk igen och Ni är alltid min goda, fina vän. Jag
är rik.

kyss henne från mig.

22/8

Vän

Läs detta till henne gerna. Hon har ej skrivit.

Nu skrives här ej på en tid, läses ej mycket brev, endast ro säger läkaren Kom ej, det skulle uppröra för mycket. Endast vila, gödkur så snart det finns plats på sjukhus blir det där

Sen skriver jag igen Det nya ordet var ovanligt främmande, men början och slutet godt

Helene

Jag kan ju ej säga Fru Forstmästarinna.

(Följde ett brev till Tyra) E.R.

24/8

1919 [E.R.]

E.

Vad det är roligt att där målas, jag har ju alltid tänkt mig vännen som steg upp, uppåt, i konstens värld, en lycklig värld! Men bara man har vännen kvar och han är lycklig så skall man ej begära mer. Kanske blir det också där. När här åter målas blir det "hettan" - ren siennastrimman långt borta, två figurer, och en svart (violett) gren som går som en svart blixtn genom skuggan. I vinter kanske?

Verlaines "Valda poesier" gav mig intet, nu fick jag "Jadis et naguère" och de första sidorna gävo allt. 'Pierrot' är en den finaste Toulouse-Lautrec teckning. "Värdshuset Bonheur" där det luktar mat o. vin, värden gammal soldat, värdinnan skrattar, och tio barn fulla av "teignes" (håret). "Metropolen" skulle Ni aldrig läsa, jag ej heller.

I Finland finns lugna idyller än, och där är luften tung. Ej i Norden, där är ljus - högt.

Jag väntar på rummet där jag får vila, men man kan ej driva andra ut, man väntar.

Helene

Tack för brev - skiss.

jag är ej ensam, Naima, röda postfröken, nu kappsömmerska, bor i rummet snedt emot i gränden, hela dagen 'hänga' folk in genom fönstret, man hör allt, allt glatt, högljudt.

Var afton sjunger hustrun i rummet bredvid, hon är finsk
derför sjunger hon så, sakta, längtan i - var afton till
tio.

Ingen blir frågad vad den vill känna, icke du, icke hon.

Jag är dömd att aldrig bli gammal, du blir det ej heller,
min nye vän

Ja, hårdheten är det värsta

Men där var en som sade "när ett barn spottar mig i ansigtet,
då vet jag det ej har långt igen till det slår armarna
om min hals" [Skrivet på särskild lapp]

27/8 -19

Einar

Helene [Sic!] Westermarck var just här, hon nämnde att hon en gång varit avvisande de då det bads om uppgifter om mig, det var för att hon skrivit sina 'Memoirer' och ej kunde ge dem, jag hörde dit, frågor vill hon nog svara på. Jag tänker allt det där ej mer behövs.

Hon hjälpte mig, jag var nu så stark att det kunde ske, det är bevittnat - en frk. Nyberg gårdsägarinna den andra (min värdinna). Snart sändes en bok dit upp i den ligger det ena exemplaret^x, det andra exemplaret finns hos mig. Vad det känns godt.

Det nionde dygnet har gått och nu tror jag jag kan se fram mot en lång vila och sedan arbete.

Var glad, och försök att ej döma vart - överstruket mildt tt och god om du kan - förlåt.

Jag har sagt 'hårda ord, ej förtjenta' ja - jag [-överstruket] en annan ger ju det du förtjenat dessa år, jag kunde intet ge - allt är som det är bäst, var glad och god.

Den boken med 25 bilder den gav du helt åt mig allt, bara ej några ord allt var så underligt - få och ej få. Men allt har gått så som det skulle gå - allt är bra.

Det var ej din lycka som gav stöten den hade jag tänkt på natt och dag -

är jag hård nu?

^x låt det bli där, boken med.

De två sista breven har jag orkat läsa igenom nu, orkar läsa allt är frisk, lugn, men jag behöver ej skriva så mycket, ty det är tid framför en.

Jag har sagt det nya ordet ty jag måste säga det till din lilla vän. Jag känner henne ej alls, det gör detsamma hurudan hon är, jag behöver ej veta det - håller av henne bara för din skull. Allt mellan två skall få vara i fred för mig, där behövs ensamhet fred.

Av tavlor tänker jag på Toulouse-Lautrec's, den ytterligt förfinade, intelligenta, känsliga. Och mest på H.Ahtela's. Först fast, så modärnt, och så skönheten, det egna som växer mer och mer, söker form^{er/} och alltid är skönhet eget.

Jag fick se det samlat, en dag då jag var trött, fick bara taga emot några intryck, ej med tanken ordna det då, det var så mycket, förstrött. Men jag gick med mina intryck.

tillgivna

Helene

Jag blir frisk nu.

Vittnena veta ej innehållet. Sist beror allt på Hanna som aldrig viker från det hon vill.

Ekenäs 29/8

1919 [E.R.]

När jag inte har något att sända till Stenmans exp. kunde
'Ulla' kanske vara med där? Jag betalar frakt, det går
utan låda som paket. Allt väl här.

H.S.

Jag kan ej fylla i blanketter

[Postkort]